

וכו' שאין עושין מצוות חבילות חבילות", הרי נשמע מדברי המג"א שסובר כי רציעה היא מצוה חיובית.

אבל באמת אפשר לומר כי גם המג"א סובר כי רציעה היא רק רשות ואינה מצוה חיובית, ומה שהוכחנו כי מדבריו שאומר המג"א: "ומה שהקשו בתוס' משני זבחים י"ל דדוקא בב' מצות של חובה הוי חבילות", נשמע כי רציעה היא מצוה חיובית, אפשר להסביר את דברי המג"א כך, שהרי עיקר הטעם שאין עושין מצוות חבילות חבילות, הוא משום שנראה כמו שהיו עליו למשא והוא ממהר לפרק משאו (רש"י סוטה כאן), וזוהו חידוש המגן אברהם, שבמצוה של רשות כמו זבחי נדבה שכל חיוב הקרבן לא בא אלא על ידי קבלת הנדר בנדבת לבו - אינו נראה כממהר לפרוק משאו (דוגמת מה שאמרו בפסחים יא, א, הוא עצמו מחזר עליו לשורפו, מיכל קאכיל מיניה).

אבל ברציעה אף על פי שאין רציעה מצוה חיובית, מכל מקום נראה הדבר כמשא, שממהר לפרוק משאו עליו, שהרי המצוה לא באה על ידו ולא הוא גרם לה, אלא דין הרציעה בא על ידי שהעבד אמר "אהבתי את אדוני ואשתי".

★★

בגמ': כאן בכהן אחד.

פירש"י הוי חבילות, וכן לגבי עבדים בב"ד אחד ובאדון אחד. בספר "קנין פירות" על מסכת עבדים להגאון ר' חיים קניבסקי שליט"א (אות כ"ג) כתב להוכיח מדברי רש"י כאן לדבריו שם דרציעה אפשר לעשותה אף לאחר שש. דהנה שיטת רש"י (בערכין יח.) דשנות עבד עברי מונין מעת לעת לשעות, ומאחר דקיי"ל דאין קונין שני עבדים כאחד (רמב"ם פ"ב מעבדים ה"ט), א"כ איך משכח"ל רציעת שני עבדים כאחד, הא לא משכח"ל שיגמרו שש שנים של שני עבדים כאחד, אלא ע"כ מוכח דאי"צ שהרציעה תהיה בסוף שש ממש, ושפיר משכח"ל רציעת שני עבדים כאחד שנקנו בזמנים שונים ונשלם שש שנים שלהם בזמנים שונים וכו' אבל הרציעה אפשר לעשות לשניהם כאחד, וע"ז אמרינן דאין רוצעין שני עבדים כאחד.

★★

בגמ': ר"י אומר אם הי' לבה נאה לא היו מגלהו.

וכתבו בתוס' דמחמת חשש הרהור עקרינן לפשטי דקרא.

וכתב בשו"ת חידושי הרי"ם (אבן העזר סי' ט"ז) שיש ללמוד מזה לגבי איש שנשא אשה ומחמת סיבות שונות אינו יכול לדור אתה כגון שנשתטית ונמצא כל ימיו בהרהור עבירה, כל שכן דעקרינן חרם דרבינו גרשם בכה"ג. ויכול לישא אשה על אשתו.

ואף דרבנן כאן חולקים ארבי יהודה, היינו משום שיש כאן רק חשש לשעה, אבל היכי דיש חשש תמידי לזה מחמת שישב בלי אשה כל ימיו, גם רבנן מודה דחמיר ועקרינן קרא ותקנה.

דף ח' ע"ב

בגמ': והכא בהא קמפלגי מר סבר בזיוניה עדיף ליה טפי מצערא דגופיה וכו'.

יעויין בב"ב (ט.) שנחלקו רב הונא ורב יהודה לענין צדקה אי בודקין למזונות ואין בודקין לכסות, או דבודקין לכסות ולא למזונות. ולכאורה גם שם המחלוקת תלויה בזה, האם בזיונו של האדם חמור אצלו יותר מצער הגוף או לא, דכשאינו לו כסות יש בזיון, וכשחסר לו מזונות יש לו צער הגוף, וכמבואר בגמ' שם.

אלא דתמה בשו"ת חוות יאיר (סי' קצ"א), דהרי קיי"ל להלכה כדברי חכמים כאן דאין האשה נסקלת ערומה, והיינו שפוסקים דצערא דבזיונא עדיף מצערא דגופא, ומאידך קיי"ל ברמב"ם (בפ"ז ממתנות עניים ה"ו), ובשו"ע יו"ד (סי' רנ"א ס"י), דבודקין לכסות ואין בודקין למזונות, ומבואר דצערא דגופיה עדיף מבזיוניה. וכתב דאין לדמות שני מיני צער ומיני בזיון, עיי"ש. וע"ע בהגהות מצפה איתן בסנהדרין (מה.), ובאור שמח (פט"ו מסנהדרין הל' א'), ובקובץ שיעורים לב"ב (אות מ"ט), ואבי עזרי תליתאה (בפ"ז ממתנות עניים ה"ו).

(הרה"ג ר' צבי קריזר שליט"א)

★★

במשנה: בירך התחילה בעבירה תחילה וכו' לפיכך תלקה הירך תחילה וכו'.

הנה ברש"י (במדבר ה, כא) עה"פ: בתת ה' את ירכך וגו' כתב: בקללה הקדים ירך לבטן לפי שבה התחילה בעבירה תחילה ע"כ. היינו דהאשה התחילה בעבירה תחילה